

SAV:ATLAS RELIGIOZITY SLOVENSKA

HESLO: BRATSKÁ JEDNOTA BAPTISTOV

Vypracoval: Mgr Pavel Kondač (1993)

Pre svoju malú početnosť (asi 2000 členov, s rodinnými príslušníkmi o 1000 viac) na Slovensku a približne toľko v Českej republike, sú baptisti pomerne málo známi, okrem lokalít, kde sa vyskytujú v relatívne väčšom počte. A kde nie sú známi, informácie o nich sú viac-menej nepresné, skreslené, neraz aj zámerne. Z tých dôvodov si ich naši obyvatelia mýlia so svedkami Jehovovými, alebo s inými menšími skupinami kresťanov. Informácie tohto článku pochádzajú z ich vlastných prameňov, od ich predstaviteľa.

Najnápadnejší bývajú pri výkone krstu, a to krstu ponorením vonku v prírodnom prostredí, alebo v krstiteľných bazénoch, postavených v čelných miestach kostolov, zvaných obyčajne modlitebne. Avšak krst nekladú do stredu, ťažiska svojej teológie, i keď mu pripisujú nie zanedbateľnú dôležitosť.

Ich teológia je kresťanská, a to výrazne protestantského, reformačného smeru, najbližšia ku kalvínskej, presnejšie reformovanej kresťanskej, helvétskeho vyznania. S reformáciou zdieľajú požiadavku návratu k pôvodnému Kristovmu učeniu, ako je vyjadrené v evanjeliách, potom v epištolách, najmä Pavlových, ktorý rozvinul zásadu "ospravedlnenia v Kristu, prijímaného iba vierou" (iustificatio in Christo, sola fide). Preto ani baptisti sa vo svojej viere necítia nikým a ničím iným viazaní, iba Božím slovom, vyjadreným v Biblii. Stáročné kresťanské tradície nepovažujú za záväzné a z hľadiska spásy za relevantné.

Občania si skôr všimnú vonkajšie znaky, ktorými sa odlišujú od väčšiny kresťanov. Je to predovšetkým až puritánska prostota, jednoduchosť prejavu duchovného, náboženského života. Modlitebne väčšinou nemajú veže a náročnú vonkajšiu, ani vnútornú výzdobu. Ďalej pastori, obyčajne zvaní "kazatelia" pri výkone svojho povolania väčšinou nenosia taláre, ktorými by sa odlišovali od ostatných veriacich. Pri bližšom pozorovaní ich vnútorného života hocikto ľahko zistí, že je to spoločenstvo bez hierarchie. Skoro všetkými liturgickými úkonmi slúžia aj ostatní veriaci, teda nielen kazateľ, a tak mnohí sa aktívne zapoja do duchovného diania v miestnej cirkvi, ktorú nazývajú "zbor". Konečne, každý návštevník bohoslužieb (zvaných "pobožnosti") pocíti akúsi uvoľnenú, radostnú atmosféru a vzájomnú srdečnosť, ktorá sa neobmedzuje iba na spoluveriacich.

Od začiatku svojej existencie až dodnes svätia hlavné trinitárne sviatky: Vianoce ako sviatok lásky nebeského Otca, Veľkú noc ako sviatok Syna, ktorý sa z lásky obetoval za ľudstvo a Turíce, tj. svätodušnú nedeľu a pondelok, na pamiatku zoslania Ducha svätého. Okrem nich prvá nedeľa vo februári je nedeľou modlitieb za svetové baptistické spoločenstvo a jedna nedeľa v októbri sa svätí ako deň poďakovania za úrodu. Ako deň odpočinku a Božej oslavy svätia nedeľu - okrem malej čiastky baptistov v Amerike, ktorí svätia sobotu.

Oveľa väčší dôraz kladú na výberovosť pri rozhodovaní o tom, kto sa má stať členom cirkvi, konkrétne baptistického spoločenstva. Sú presvedčení, že iba ten môže byť považovaný za kresťana, kto osobne verí v Ježiša Krista ako Božieho Syna a jediného Spasiteľa sveta, tých, čo ho vierou prijali. Uveriť v neho však neznamená iba prejavíť súhlas s jeho učením, ale uznať a vyznať svoju hriechnosť, prijať jeho odpustenie a nasledovať ho po celý život. Nasledovanie znamená poslušne si osvojiť jeho zákon lásky a žiť podľa Božej vôle. So svojou vierou, teda presvedčením, sa kresťan nemá skrývať, ale vyznať ho za všetkých okolností a potvrdzovať ho svojím životom. Ten sa má kryť so zásadami evanjelia, teda kresťanského, presnejšie: Kristovho učenia. Neraz to znamená znášať posmech a dešpekt ľudí a niesť následky svojej viery, kresťanskej zásadovosti.

Z povedaného je ľahké pochopiť, že sú hlboko presvedčení o tom, že pokrstiť a tým prijať za člena cirkvi je možné len aktívne veriaceho, vyznávajúceho kresťana. Preto nekrstia malé deti, ani svoje - počkajú, kým ony slobodne dospejú k viere a osobnému presvedčeniu a prijatiu zásad a dôsledkov viery. Spodnú vekovú hranicu pre krst nestanovujú, ale deje sa tak obyčajne po 14. roku života, výnimočne skôr, často až po dosiahnutí dospelosti. Táto zásada bola nová, revolučná v storočí reformácie. O jej oprávnenosti vážne uvažovali aj veľkí reformátori (Luther, Zwingli), napokon však zostali pri vžitej forme krstu nemlúvniat. Iba jedno krídlo reformácie, tzv. anabaptisti (či habáni) sa vrátili k tejto pôvodnej kresťanskej praxi a preto sa stali objektom krutého prenasledovania z mnohých strán. Neskôr, od 17. storočia už novodobí baptisti oživilí túto prax na európskom kontinente a v Anglicku. Pre veľké prenasledovanie a náboženskú neslobodu mnohí baptisti sa vystaňovali do severnej Ameriky, kde ich spoločenstvo vyrástlo na najpočetnejšiu skupinu protestantských kresťanov. Dnes sa tam nachádza asi 80 percent všetkých baptistov a tu je aj sídlo ústredia Svetového zväzu (Baptist World Alliance). V reláciách amerických, ale aj celosvetových je najpočetnejšia a veľmi významná tzv. Južná konvencia baptistov (USA) s veľkými a

početnými miestnymi zbormi, významnými teologickými fakultami a najmocnejším misijným zväzom, ktorý vyslala misionárov do celého sveta, poslednú dobu aj k nám. Ich učenci a predstavitelia, profesor E. Z. Mullins a predseda zväzu H. H. Hobbs sformulovali stručnú charakteristiku baptizmu v diele *The Axioms of Religion (Zásady viery)*. V tomto článku sa opierame najmä o toto dielo, lebo je stručné a výstižné.

1 Prvá je zásada telogická,

vyjadrená vetou "Svätý a spravodlivý Boh má právo byť suverénny. Baptisti spolu s ostatnými kresťanmi veria, že Boh je pôvodcom, stvoriteľom sveta, vesmíru i zeme. Sveta poznaného i nami nepoznaného, ríše hmoty, ale i ducha. Je stvoriteľom, ale i vládcom vesmíru. Uznávajú jeho majestát, zvrchovanosť jeho bytosti a vôle. Vyznávajú, že Boh je zvrchovaná láska, miluje svet, zvlášť ľudstvo. Je Otcom všetkých, ktorí sa skrze Krista a s vierou blížia k nemu. Tí sú jeho deťmi. Túto výsadu si baptisti nevyhradujú sebe. Lebo sám Boh vie o svojich deťoch, nech sú kdekoľvek a volajú sa akokoľvek.

Boh je svätý a to je ekvivalentné so spravodlivosťou. On pravdivo poznáva i posudzuje všetko a všetkých. Je však aj transcendentný - povznesený nad prírodu, hmotu a všetko stvorenie. Áno, aj nad duchovné bytosti, ktoré stvoril a nad ktorými tiež vládne. Nikdy nesplynie so svojím stvorením. Boh je aj dokonalá láska, chce dobré pre všetko stvorenie, pre všetky bytosti a keď sa narušili (pokazili) hriechom, praje si nápravu, pre ich dobro (spásu).

Božia láska však nevyklučuje, že Boh je zároveň aj spravodlivý. Preto nechce, nenávidí zlo, hriech. Keďže hriech človeka a ľudstva je zhubné a nebezpečné zlo, Boh bojuje proti nemu. Nielen, že ho spravodlivo tresce, ale ho víťazne prekonáva láskou, svojím dielom záchrany (spásy). Kristova jedinečnosť a moc nám umožňuje návrat k Bohu. Kristus je nielen pôvodcom spásy svojím dielom, vykonaným na Golgote, ale je pôvodcom, zmyslom i cieľom stvorenia. Až v Kristu, v jeho duchu stáva sa človek novým stvorením podľa Božej vôle a pôvodných zámerov. Toto veľkolepé dielo nápravy všetkého stvoreného je dovŕšené v bohočloveku Kristu, ním a pre neho sa všetko stalo.

Boh vo svojej láske chce, aby všetci uverili a boli spasení, teda aby nikto ne zahynul následkom hriechu. Boh ponúka svoje spasenie a človek ho slobodne môže prijať, alebo aj zamietnuť. V tom je dôstojnosť človeka stvoreného na Boží obraz, že sa môže slobodne rozhodovať pre dobro, alebo zlo, pre Božiu lásku, alebo proti nej. Len skutočne slobodné rozhodovanie má etickú hodnotu. S touto zásadou je však logicky ťažko zlučiteľné biblické učenie o Božom predvídaní a predurčení (predestinácia). Niektorí baptisti vo svojej viere viac zdôrazňujú Božiu lásku, ktorá všetkým ponúka slobodné prijatie Božej spásy, iní kladú dôraz na odvekú Božiu vyvolenie a predurčenie. Tí prví predstavujú smer všeobecný (general baptists), druhí sa volajú partikulárni. V kontinentálnej Európe však tieto teologicko-dogmatické dôrazy nevedli k rozdeleniu baptistov, táto polarizácia je silnejšia v Amerike. Väčšina baptistov zdôrazňuje najmä šírku Božej lásky a slobodu človeka pri rozhodovaní sa pre vieru a Božiu spásu. To viedlo k známej mocnej misijnej aktivite baptistov, k prenikaniu misie do tzv. tretieho sveta, medzi obyvateľov Ázie, Afriky a latinskej Ameriky.

2 Druhá náboženská zásada znie:

"Všetci ľudia majú rovnaké právo na priamy (bezprostredný) prístup k Bohu". Nijaká ľudská inštitúcia, osoba, alebo úrad nemá výhradné sprotredkovateľské právo postaviť sa v otázke spasenia medzi Boha a človeka. Táto zásada vyviera z faktu, že človeka Boh stvoril na svoj obraz a má výsadu a schopnosť duchovne komunikovať s Bohom. Pomocná funkcia osôb a ustanovizní je mysliteľná a potrebná, lebo človek je spoločenský tvor a človek človeku má s láskou pomáhať k dobru, najmä aby našiel Boha a jeho spasenie. Každý človek má výsadu a schopnosť osobne veriť a rozhodnúť sa pre Boha a pre jeho úmysly s človekom. Miesto neho nikto nemá právo veriť, jeho vieru vyjadrovať a svoje prostredkovanie mu nanucovať. Teda ani jeho rodina (rodičia), ani cirkev, ani iné inštitúcie. Nikto nemá právo ovládať jeho vieru, alebo ju nahradiť. Život viery je v kompetencii jednotlivca. Svoju vieru prejavovať má právo každý človek. Dôstojnosť a sloboda svedomia však zároveň ukladá na človeka zodpovednosť za svoje zásadné životné rozhodovanie. Teologicky vzaté: jediným legitímnym prostredníkom vo veciach spásy je Kristus, ktorý zomrel za nás a dáva ospravedlnenie veriacim, ktorí pristupujú k Bohu v jeho mene a v duchu úprimného pokánia.

Krst môže nasledovať po takomto životnom rozhodovaní a vnútornom prerode. Zároveň je radostnou životnou udalosťou jednotlivca, s ktorým sa spolu teší celá cirkev. Spása a dar večného života je odpoveďou zo strany Božej. Spasenie je darom, lebo nie pre naše kvality a rozhodovanie sme spasení, ale pre

obeť Božieho Syna a pre jeho zásluhy. Baptisti to vyznávajú spolu s reformačnou rodinou kresťanov. Ibaže možno viac zdôrazňujú potrebu do hĺbky idúceho pokánia: nového zmýšľania a vedomej premeny, morálnej očisty (dospelého) človeka. Skúšajú úprimnosť krstenca, prijímajú jeho vyznanie viery a prejavovaný záväzok nasledovať Krista. Potom ho krstia celým ponorením vo vode podľa príkazu a príkladu Pána Ježiša a apoštolov.

Zásada priameho prístupu veriaceho k Bohu inkluzíve obsahuje vyjadrenie princípu všeobecného kňazstva kresťanov. Baptisti odmietajú vytvárať vyššiu kňazskú kastu. Uznávajú, že všetci veriaci sú "kráľovským kňazstvom" pred Bohom. Všetci prinášajú obeť chvály, vďaky a prosieb, ale aj obeť vyznávateľského života. Ten svojou čistotou jasne svedčí o obnovujúcom Božom Duchu, ktorý je daný každému veriacemu. Všetci veriaci sú si rovní, sú bratmi a sestrami navzájom a majú jedného Otca v nebi. Nikto na zemi nemá právo principiálne sa nazývať ich otcom. Všetci sú posvätení obeťou Božieho Syna, teda nie iba niektorí jednotlivci oproti laickej väčšine. To v praxi nevyklučuje, aby spoločenstvo cirkvi si neoddelilo (ordináciou) k dočasnej, alebo celoživotnej službe niektorých svojich členov buď ako kazateľov, alebo diakónov a pre viaceré praktické služby (výchova, hudba-spev, sociálna, či iná služba, napr. hospodársko-finančná správa) v cirkvi. Ba každý jeden úd (príslušník) cirkvi má aktívne slúžiť a svojou službou prejavovať vďačnosť Bohu a dokazovať pravosť svojej kresťanskej viery. Cirkev preto má úlohu, či povinnosť umožniť všetkým svojim príslušníkom

3 Právo na rovnaké postavenie v cirkvi.

Všetci veriaci majú rovnaké postavenie voči Bohu (Kristu) aj voči sebe navzájom. Do veľkej miery to bolo vyjadrené už v predchádzajúcich riadkoch. Hodnosti (úradu) v cirkvi, či v miestnom zbore, alebo na vedúcich miestach (v Rade, či novšie vo "Výkonnom výbore") chápu len ako špeciálne služby. Autorita úradu nevyplýva z hierarchického postavenia osoby, ale z dôvery, vyjadrenej voľbami členov cirkvi a zo závažnosti služby. Pred voľbami kazateľa, alebo územných funkcionárov cirkev berie do úvahy iba požadované schopnosti (obdarenie) a duchovno-mravnú vyspelosť, spôsobilosť. Voliteľný je však každý člen, muž či žena v dospelom veku. Pre niektoré služby (po 21. roku života) sa požaduje aj niekoľko rokov členstva v cirkvi, osobná aktivita a oddanosť. Zohľadňujú sa však aj morálne požiadavky Božieho slova, aby takto zvolených predstavených si ostatní členovia uctili a rešpektovali, brali vážne ich rady a napomínania. Pre úplnosť však treba poznamenať, že ktoríkoľvek služobníci cirkvi sú kedykoľvek odvolateľní, keby nespĺnili požiadavky na nich kladené a zneužili by svoje postavenie, či by morálne vážne poklesli.

4 Len slobodný človek je zodpovedný

Táto axioma je vlastne základným kameňom všetkých etík. O morálnej zodpovednosti človeka môže byť reč iba vo svetle učenia o Božom určení človeka pri stvorení. Inteligentný, seba uvedomujúci človek je ozajstnou osobnosťou, lebo reflektuje (odzrkadľuje) niečo z Božej suverenity. Biblickou ilustráciou morálneho rozhodovania je príbeh prvých ľudí, ktorí podľahli vo chvíľach pokušenia. Naproti tomu Kristus ako druhý Adam zvíťazil pri trojnásobnom pokušení. Jeho postup nie je iba našim vzorom, ale aj nádejou a výzvou pre naše morálne rozhodovanie. Desatoro (Božích prikázaní) nám nepredstavuje iba kopu zákazov, ani nás nechce obmedzovať pri našom vnútornom rozhodovaní. Tam uvedené zákazy baptisti chápu ako výraz nekonečnej Božej lásky, ktorej človek nie je ľahostajný a ktorá ho chce zachrániť od mravného úpadku a životnej katastrofy. V našej dobe (po Kristu) na nás Boh tak nepôsobí negatívnymi zákazmi svojho Zákona, ale očakáva našu slobodnú odpoveď na pozitívne výzvy evanjelia. Uvedená stupnica hodnôt baptistov nemotivuje iba v duchovnej oblasti a vnútri cirkvi, ale formuje aj ich vzťah voči štátu:

5 Len slobodná cirkev v slobodnom štáte

umožňuje dobré fungovanie oboch veličín, aby každá vykonala svoje špeciálne poslanie a nedeformovala jednu druhú. Baptisti uznávajú úlohu štátu pri organizácii verejných záležitostí na poli hospodárskom, pri ochrane bezpečnosti občanov, aj v medzinárodných vzťahoch. Cirkev zas má svoju nezadateľnú úlohu a zodpovednosť voči spoločnosti. Má si osvojovať Božie hodnoty a prenášať ich do svojho okolia - a to známosť Božej vôle a spásy, zvesť o jeho večnej vláde a láske. Živá cirkev (nie formalistické, alebo fanatické náboženstvo) môže byť na požehnanie spoločnosti a blahodarne vplyvať na verejnosť.

Konečne poslednú zásadu vari ani netreba vzlášť zvyrazňovať. Bolo by neskromnosťou si ju privlastňovať ako nejakú baptistickú špecialitu. Je to všeobecne známe kristovské morálne pravidlo, či prikázanie lásky:

6 Miluj svojho blížneho ako seba samého.

Celý kresťanský svet sa často odvoláva na toto pravidlo. Tu je koreň istého pacifizmu, ktorý chrakterizoval učenie a prax baptistov už od dôb reformácie, teda od 16. storočia. Najmä anabaptisti pokladali za nemysliteľné, aby sa aktívne zapojili do všetkých vojen, ktoré tak často "spetrovali" dejiny ľudstva. Osobitne tu v Európe, ktorá už dávno vyniká svojou technickou vyspelosťou. Je smutno známe, že najpokrokovejšie vynálezy sa uplatňovali v prvom rade pri vzájomnom zabíjaní ľudí. I keď sa nedá konštatovať, že všetci baptisti a vždy absentovali pri prípravách a najmä na prevedení vojen, predsa však vedome išli cestou porozumenia, lásky a odpustenia, teda cestou mieru. Dodnes sa dá povedať, že pestujú neformálne zväzky svetového bratstva cez všetky hranice, politické, národnostné a iné rozdiely medzi ľuďmi.

Okrem uvedených šiestich hlavných vieroučno-morálnych zásad možno tu spomenúť ešte učenie a prax o sviatostiach. Zhodne s hlavnými prúdmi reformačného kresťanstva baptisti slávia okrem krstu večeru Pánovu, no ani jedno z nich nenazývajú sviatosťou, ale skôr odkazom Pánovým. K večeri Pánovej sa veriaci zhromažďujú obyčajne v prvú nedeľu každého mesiaca. Ak je zbor rozsiahly, koná sa večera Pánova v početnejších misijných staniách (filiách) a drobných diasporách tak, že sa určí poriadok, kde a v ktorú nedeľu mesiaca. Vysluhuje ju kazateľ, alebo niektorý starší zboru (diakon) k tomu oddelený (ordinovaný). Užíva sa chlieb, potom víno. Chlieb naporcovaný, víno sa pije zo spoločného kalichu. Diakóni oboje roznášajú veriacim do lavíc. Zúčastňujú sa jej pokrstení členovia zboru, aj hostia. Kto sám usúdi, že pre nejaký morálny nedostatok by sa mal zdržať, ten tak učí. Tu sa prejavuje zborová kázeň (disiplína). Stáva sa, že pre zjavný a známy morálny nedostatok, či poklesok je niektorý člen zboru napomenutý a upozornený, aby sa zdržal užívania večere Pánovej nejaký čas - obyčajne až do času, kým nenastane náprava nedostatku. Takého člena pastor (kazateľ) zboru vyzve, aby svoje správanie napravil, aby sa ospravedlnil. Do nápravy nedostatkov, prípadne nejaký čas potom je "pod káznou". Prakticky je načas obmedzený vo výkone služby a plných členských práv. Napr. má sa zdržať niektorej činnosti, najmä výchovno-katechetickaj a spoločných porád zboru.

Je morálnou povinnosťou najmä starších, či kazateľa, aby mu pomohli pri náprave problémov a správania. Člena, ktorý nie je ochotný sa dať napomenúť a zjavne sa protiví nápravným snahám a neriadi sa kresťanskými morálnymi zásadami, zbor môže aj vylúčiť zo svojich radov. Po jeho prípadnom pokání však ho môže opäť prijať späť. Uvedené kázenské (disiplinárne) opatrenia sledujú duchovnú a mravnú čistotu spoločenstva a nemajú represívny charakter. Takéto problémy však vždy bývajú bolestné pre všetkých a neraz aj škodlivé - ale žiaľ, prihodia sa.

Teológia baptistov je teda od začiatku dôsledne trinitárna. Vyznávajú trojjediného Boha, zjaveného okrem osoby Otca a Syna aj v osobe Svätého Ducha. Prehlasujú, že len v Božej moci a pod jeho vedením je človek schopný úspešne, či víťazne zavŕšiť svoj kresťanský život, podať dobré svedectvo slovami aj životom. Boh pretvára človeka k svojmu obrazu, dáva mu svoje dary, ktorými môže (a má) slúžiť v cirkvi a všade. Zmocňuje ho, aby priniesol potrebné "ovocie", teda morálne a duchovné vlastnosti a služby potrebné pre dobro najširšej spoločnosti. Baptisti deklarujú: "Nemáme vyššie ambície ako celkom svojho života osláviť Boha, od ktorého máme život a berieme všetky dary potrebné na rozvinutie života krásneho, užitočného pre ľudí a milého pred Bohom. Túžime po jeho oslave a tešíme sa na večný život, ktorý je veľkolepým

7 Božím darom pre všetkých veriacich v Krista.“